

Fup og fakta om tæver.

Hormoner, sterilisation, falsk drægtighed m.m.

Af Gitte Albæk Bielefeldt i samarbejde med dyrlæge Pernille Jørgensen

Vi bestemmer næsten fuldstændig over vore hundes seksualliv. Det sker selvfølgelig at hunde parrer sig uden vores indblanding, men som regel bestemmer menneskene hvem der skal have hvalpe med hvem og hvornår.

Vi bestemmer også om hundene overhovedet skal være i stand til formere sig. Cirka 20 % af alle hunde er i Danmark er neutraliserede. Der er mange myter i omløb. Her er en gennemgang af fup og fakta om diverse aspekter af hunhundens kønsliv.

Løbetid

Første løbetid kommer omkring 9 måneders alderen, men alt efter race og størrelse kan det ske mellem 6 måneder og 1½ år. De små racer kommer tidligt i løbetid – de store racer sent.

Hunhunde kommer i løbetid med jævne mellemrum hele livet. Hos de fleste er der 6 – 8 måneders mellem løbetiderne.

Løbetid varer ca. 21 dage. Nogle tæver bliver ekstremt kælnede i løbetiden, andre får "kortere lunte".

De første 9 – 10 dage kaldes forbrunst. Kønsorganerne er hævede og der er blodigt udflød. Tæven tiltrækker hanhunde, men vil ikke parres i denne periode.

Den egentlige brunst starter fra ca. 9. dagen, udfløddet bliver mere tyndt og tæven er parringsklar. Nogle tæver spiser meget lidt eller ingenting i denne periode.

Det er individuelt hvor længe brunstperioden varer, men som regel kan man regne med ca. 9 dage.

Det optimale parringstidspunkt er meget forskelligt fra tæve til tæve.

Når 2 eller flere tæver lever sammen, synkroniseres deres løbetid ofte, således at de er løbske samtidig.

Hvorfor løbetid så tidligt og så ofte

Hundenes nærmeste slægtning ulven kommer i løbetid første gang ved ca. 2½ års alderen og kun én gang årligt. Ulvehanner producerer kun sæd i den periode tæverne er i brunst. Fra ulvehvalpene er ca. 3 uger gamle, hjælper flokken med opfostringen. 30 – 50 % af ulvehvalpene overlever til de er 1 år gamle.

Med hunde forholder det sig helt anderledes.

Vildtlevende tæver er ALENE om at opfostre hvalpene – og hvalpene skal stort set klare sig selv fra 2 -3 måneders alderen.

Forskellige studier af vilde og vildtlevende hunde, blandt andet i landsbyer og på lossepladser rundt om i verden, har vist at kun ca. 4 % af hvalpene overlever til de er 1 år. Når spildprocenten er SÅ stor, er det naturligvis en fordel at være meget produktiv. Den store spildprocent på hundehvalpe, kan forklare hvorfor hunde kommer så tidligt i løbetid – og så ofte.

Helbred og sterilisation

Der er betydelig flere kastrerede hanhunde end der er steriliserede tæver. Sterilisation er et væsentlig større operationelt indgreb. En sterilisation indebærer fjernelse af livmoder og æggestokke.

Ganske mange tæver (især ældre) steriliseres på grund af tilbagevendende livmoderbetændelser. Livmoderbetændelse opstår fordi der i omtrent 70 dage efter løbetid er øget produktion af hormonet progesteron. Dette hormon er normalt med til at opretholde en drægtighed, men er hunden *ikke* drægtig, så kan det forhindre at livmoderen trækker sig sammen og der produceres mere slim end normalt. Der er derfor større risiko for bakterievækst. Det er oftest lidt ældre tæver, der har problemer med livmoderbetændelse.

En del tæver steriliseres på grund af problemer med falsk drægtighed (se afsnit herom længere nede i artiklen).

Næsten 25 % af alle tæver udvikler kræft i mælkekirtlerne. Denne risiko nedsættes betydeligt ved sterilisation FØR første løbetid.

Ulemper ved sterilisation

Steriliserede tæver får nedsat stofskiftet til ca. 80 % af det normale stofskifte. Hvis man vil undgå overvægt efter sterilisation, skal man fodre mindre – eller motionere mere!

Nogle hunderacer får markante pelsændringer efter sterilisation. Langhårede racer kan udvikle ekstremt meget underuld og andre får matte, stride dækhår.

Nogle tæver bliver inkontinente det vil sige, at de får problemer med at holde på vandet. Det gælder især tæver, der er steriliseret før første løbetid. Det kan dog i de fleste tilfælde behandles medicinsk.

Sterilisation og adfærd

Da sterilisation medfører, at der vil være forholdsvis mere testosteron i kroppen, *kan* der forekomme øget aggression. Testosteron kan *forstærke* allerede tilstedeværende aggression. Men aggression er et samspil mellem bl.a. serotoniniveau i hjernen, kønshormoner og erfaring. Aggression kan også skyldes sygdom og smerte. Undersøgelser har vist, at tæver ofte bliver MERE aggressive efter sterilisation, især hvis de i forvejen har vist aggressiv adfærd eller hvis de var steriliserede før første løbetid.

Tæver som løfter ben ved urinering har større sandsynlighed for at udvikle aggression efter sterilisering.

Hvis adfærdsproblemet tydeligt følger tævens løbetidscyklus, d.v.s. hvis tæven er tydeligt mere aggressiv omkring løbetid eller falsk drægtighed, så *kan* det måske hjælpe at sterilisere.

Når det handler om angste og usikre tæver, har sterilisation tilsyneladende minimal effekt. Der *kan* muligvis være en tendens til at usikre tæver bliver lidt mere modige efter sterilisation. Det skyldes et øget testosteronniveau

Steriliserede tæver ændrer lugt og lugter lidt "løbske" og kan derfor være interessante for hanhunde.

En del steriliserede tæver bliver ret sensitive overfor berøring.

Nogle undersøgelser tyder på at kastrerede tæver er mere trænbare end intakte tæver.

P sprøjter

For en del år siden var det meget almindeligt at give tæver p-sprøjter. P sprøjter er et syntetisk hormon (medroxyprogesteron), der holder tævens æggestokke i hvilestatus. P sprøjte skal gives med ca. 6 måneders mellemrum. P sprøjter bevirker at tæver ikke kommer i løbetid. I dag er det vist mest anvendt hvis man vil udsætte løbetid p.gr.a. ferie eller andet. P sprøjter anvendes ikke særlig meget mere, da der er en øget tendens til livmoderbetændelse.

Nogle hundeejere har endvidere observeret at tæven er blevet mere aggressiv efter behandlingen.

Udsættelse af løbetid

Det KAN lade sig gøre at udsætte løbetiden, hvis tidspunktet er ubelejligt. Hertil kan bruges p- sprøjte (se ovenfor), der har en virkning på ca. 5-6 måneder. Man har dog ingen garanti for hvornår tæven kommer i løbetid efter de 5-6 mdr.

Der findes desuden piller til kortvarig udsættelse af løbetid (ca. 14 dage).

Udsættelse af løbetid bør overvejes nøje, da det er forbundet med bivirkninger i forskellig grad.

Falsk drægtighed / hvalpesyge

En tæve er normalt drægtig i 63 dage. Det sker ret ofte, at ikke-drægtige tæver udviser alle tegn på drægtighed. Det skyldes sandsynligvis et for højt niveau af hormonet prolaktin.

Tæven kan have mælk i mælkekirtlerne og kan svulme op, fuldstændig som om hun er drægtig.

Andre symptomer:

- Rastløshed eller går pibende rundt
- Skraber (for at bygge "rede")
- Passer legetøj, som var det hvalpe
- Slikker sig meget på mælkekirtlerne
- Forøget aggression
- Forøget eller nedsat appetit
- Drikker meget

Hos nogle tæver kan den falske drægtighed være meget voldsom, hos andre kan der bare være lidt skraben og lidt forøget "pjevseri" med legetøj.

Falsk drægtighed varer ca. et par uger og går over af sig selv

Hvis den falske drægtighed er voldsom, kan tilstanden behandles med Galastop, som er et middel der stopper mælkeproduktionen og normaliserer tævens opførsel. Galastop virker i løbet af 3-5 dage. Galastop skal ordineres af en dyrlæge.

Steriliserede tæver bliver *ikke* falsk drægtige, så hvis problemet med falsk drægtighed er voldsomt, kan man løse det ved sterilisation .

En hårdnakket gammel myte siger, at man kan kurere en tæve for falsk drægtighed, hvis man lader hende få et kuld hvalpe. **Det passer ikke.**

"En tæve skal have hvalpe mindst en gang i livet"

Man hører ofte, at det vil være godt for en tæve at få et kuld hvalpe mindst én gang i livet.

Der er ingen argumenter for den påstand. *Tæver har ikke noget behov for at få hvalpe!*

"En tæve bliver moden af at få et kuld hvalpe"

Det siges også at det modner en tæve, at få et kuld hvalpe. Det er **ikke** korrekt.

En hund er fysisk "voksen" når den er kønsmoden, men de fleste hunde er først mentalt voksne når de er omkring 2½ år gamle! Tæver bliver i reglen mentalt voksne omkring tidspunktet for deres tredje løbetid.

Det er også en skrøne, at en aggressiv, usikker eller angst tæve vil blive mere sikker og voksen af at få et kuld hvalpe! Angst og usikkerhed "smitter" og desuden er ængstelighed et arveligt karaktertræk. Lader man derfor en usikker eller angst tæve få hvalpe, er der *meget* stor risiko for at hvalpene vil få samme adfærd!

Konklusion

Hvis det handler om undgåelse af hvalpe, løbetid, livmoderbetændelse, mælkekirtelkræft, og aggression i forbindelse med løbetidscyklus, så virker sterilisation med garanti.

Adfærdsmæssigt er det fordel, at vente med sterilisation af tæver til tidspunktet efter 2. eller 3. løbetid.

Hvis man påtænker at sterilisere sin tæve på grund af adfærdsproblemer, så er effekten tvivlsom og specielt i tilfælde af aggressionsproblemer kan problemet forværres. Her bør man i stedet få udredt problemet og sætte ind med adfærdsbehandling.

Kilde:

Egne erfaringer og foredraget "Neutralisering af hunde - med adfærden i fokus" med Gry Løberg.

Arrangeret af Dyrekassen Danmark